

Seminář č. 2 z PVP: Seminář mezinárodněprávní argumentace
Diskriminace - povinnost státu zabezpečit přiměřenou životní úroveň
Ak. r. 2006-2007

Situace: Skupinovým žalobcem ve věci návrhu k Ústavnímu soudu Jižní Afriky je skupina 510 dětí a 390 dospělých, kteří původně žili v živelně vzniklém osídlení v místě nazývaném Wallacedene v Jihoafrické republice. Většina obyvatel Wallacedene žije v žalostných podmínkách. Čtvrtina domácností zde nemá žádné příjmy, ostatní vydělávají pouze minimální částky. Přes polovinu obyvatel tvoří děti. Všichni žijí v chatrčích. Není zde voda ani kanalizace, nefunguje odvoz odpadu a jen 5% chatrčí má zavedenu elektřinu. Oblast je částečně podmáčená a leží blízko dálnice. Mnozí obyvatelé čekají v pořadníku sociálního bydlení už sedm let. V září 1998, když bylo zřejmé, že zajištění sociálního bydlení je v nedohlednu, začali mnozí z Wallacedene odcházet. Postavili si bez souhlasu vlastníka přístřešky a chatrče na nezastavěném soukromém pozemku, určeném k výstavbě sociálního bydlení. 8. prosince 1998 byl soudem vydán příkaz k vyklizení, a ačkoliv byl obyvatelům doručen, zůstali na pozemku i po uplynutí lhůty k jeho opuštění. Paní Grootboom, která žalobu jménem ostatních podala, uvedla, že neměli kam jít; jejich původní místa na Wallacedene už byla zabrána jinými. Další jednání vyústila ve vydání nového rozhodnutí které přikazovalo obyvatelům pozemek vyklidit do 19. května 1999 a následně opravňovalo policii k jeho násilnému vyklizení. Obec přislíbila zprostředkování a vyhledání jiného pozemku k dočasnému nebo stálému bydlení. Ke zprostředkování ale nikdy nedošlo a 18. května 1999, na počátku chladné, větrné a deštivé zimy byli obyvatelé násilně vyklizeni na náklady obce. Vyklizení proběhlo brutálně: příbytky obyvatel byly zbourány buldozery a zapáleny, jejich majetek byl zničen. Mnozí nezachránili ani věci osobní potřeby. Vrátili se na pole u Wallacedene, kde si vybudovali dočasné přístřešky. Do týdne začaly zimní deště a jejich právní zástupce vyzval obec, aby splnila své ústavní povinnosti a poskytla jim dočasné ubytování. Obyvatelé pak podali návrh na urychlené rozhodnutí k Nejvyššímu soudu, a domáhali se zajištění základního přístřeší a základní výživy, zdravotní péče a sociálních služeb pro děti. Nejvyšší soud jejich návrhu vyhověl, a proti tomuto rozhodnutí bylo podáno odvolání.

Čl. 9 Paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, jehož je Jihoafrická republika stranou, stanoví:

Státy, smluvní strany Paktu, uznávají právo každého na sociální zabezpečení, zahrnující v to právo na sociální pojištění.

Čl. 11 Paktu stanoví:

(1) Státy, smluvní strany Paktu, uznávají právo každého jednotlivce na přiměřenou životní úroveň pro něj a jeho rodinu, zahrnující v to dostatečnou výživu, šatstvo, byt, a na neustálé zlepšování životních podmínek. Smluvní státy podniknou odpovídající kroky, aby zajistily uskutečnění tohoto práva [...]

Čl. 12 Paktu stanoví:

(1) Státy, smluvní strany Paktu, uznávají právo každého na dosažení nejvýše dosažitelné úrovně fyzického a duševního zdraví.

(2) Státy, smluvní strany Paktu, učiní opatření k dosažení plného uskutečnění tohoto práva, která budou zahrnovat:

[...]

b) zlepšení všech stránek vnějších životních podmínek a průmyslové hygieny;

[...]

d) vytvoření podmínek, které by zajistily všem lékařskou pomoc a péči v případě nemoci.

Právo na bydlení je upraveno v paragrafu 26 a 28(1) Ústavy Jihoafrické republiky. Paragraf 26 stanoví:

- (1) Každý má právo na přístup k přiměřenému bydlení.
- (2) Stát je povinen přijmout nezbytná legislativní a jiná opatření v závislosti na dostupných zdrojích k zajištění postupné realizace tohoto práva.
- (3) Nikdo nesmí být vyklizen ze svého domu nebo jeho dům rozbořen bez rozhodnutí soudu které bylo učiněno po zvážení všech relevantních okolností. Zákon nesmí umožnit svévolná vyklizení.

Paragraf 28(1)(c) stanoví:

(1) Každé dítě má právo –

....

(c) na základní výživu, přístřeší, základní zdravotní služby a sociální služby.

Otázky:

- 1) Pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech zavazuje státy podniknout kroky k postupnému dosažení plného uskutečnění práv uznaných v Paktu. Posuďte v tomto světle citovaná ustanovení Ústavy Jihoafrické republiky, provádějící některé závazky vyplývající z Paktu. Byly tyto závazky podle Vašeho názoru na ústavní úrovni dostatečně provedeny?
- 2) Jaký postup měly státní orgány podle Vašeho názoru v daném případě zvolit, aby byl řádně aplikován závazek státu postupně realizovat právo na přístup k přiměřenému bydlení? V jakém rozsahu podle Vašeho názoru tato povinnost váže veřejnoprávní subjekty na rozdíl od osob soukromého práva?
- 3) Může se povinnost státu zajistit přístup k přiměřenému bydlení týkat i uvedeného případu, kdy osoby za účelem bydlení neoprávněně užívaly pozemek? Jak posoudíte způsob, jímž nakonec proběhlo vyklizení? Označili byste jej za rozporný s některými dalšími závazky vyplývajícími pro Jihoafrickou republiku z I. nebo II. Paktu?
- 4) Navrhněte zásady státního programu bydlení Jihoafrické republiky. Jaká kritéria zvolíte k vymezení okruhu osob oprávněných k přístupu k sociálnímu bydlení? Jak se do těchto kritérií promítá zásada zacházet s lidmi ve stejných situacích stejně, a v rozdílných situacích odlišně?

Literatura:

1. SUDRE, F.: *Mezinárodní a evropské právo lidských práv : Droit international et européen des droits de l'homme (Orig.)*. Translated by Malenovský, J. Vyd. 1. Brno : Masarykova univerzita, 1997.

ZDROJ:

Rozsudek Ústavního soudu Jihoafrické republiky ze dne 4. října 2000, ve věci CCT 11/00, *Government of the Republic of South Africa and Others v Grootboom and Others*, 2000 (11) BCLR 1169 (CC)

PRAMENY:

Úřad Vysokého komisaře pro lidská práva (OSN)

Obecná poznámka [*General Comment*] č. 3: K povaze závazků členských států

Obecná poznámka č. 4: Právo na přiměřené bydlení

Obecná poznámka č. 7: Právo na přiměřené bydlení: násilné vyklízení
Obecná poznámka č. 9: Vnitrostátní aplikace Paktu
Obecná poznámka č. 15: Právo na vodu

DALŠÍ JUDIKATURA V OBDOBNÝCH VĚCECH:

Ústavní soud JAR:

Soobramoney v Ministry of Health, KwaZulu-Natal, 1998(1)SA765 (CC); 1997(12)BCLR 1696(CC)

Potvrzení Ústavy Jihoafrické republiky, 1996 (4) SA 744; 1996 (10) BCLR 1253 (CC)

CCT 8/02, Minister of Health and Others v Treatment Action Campaign, 2002 (10) BCLR 1033 (CC)

<http://www.constitutionalcourt.org.za/site/home.htm>

Ústavní soud České republiky

Pl. ÚS 3/2000 [Sb.n.u.US sv.18, č.93 str. 287], publikováno pod č. 51/2001 Sb.

<http://www.judikatura.cz/>

Nejvyšší soud České republiky

Rozsudek ze dne 30. června 2005, č.j. 30 Cdo 1892/2004-203, nepublikováno

Evropský soud pro lidská práva

Rozsudek ze dne 27. 5. 2004, *Connors v. Spojené království*, stížnost č. 66746/01

Rozsudek ze dne 18.1.2001, *Chapman v. Spojené království*, Reports of Judgments and Decisions 2001-I, stížnost č. 27238/95

Rozsudek ze dne 25. 9.1996, *Buckley v. Spojené Království*, Reports 1996 – IV, stížnost č. 20348/92

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/default.htm>